

Kje ti je tekla zibel?

Na Materinski dan 1926.

Kje ti je tekla zibel, kje ste vi doma? Ali gostujete v gruntarjevi bajti, ali ste v belem gradiču gospoda? Ali prebivaš v zatišju gorá, ali na Podravju, na zelenem? Piskaš v Beli Krajini ovčicam mehkorunim ali na meji živiš, kjer solnce zvečer k ljubljnim bratom zatone... Kjerkoli si doma, moj dragi, jaz vem: pri vas je zmeraj solnce, je nočindan nad vašo hišo tih, komaj sluten blagoslov.

Tvoja dobra mati je vaše domačije solnce, je blagoslov od Boga nad vašimi temeni.

O žalosti in veselju njenih dni in, oj, njenih noči naj ti govorim? Pesem najmilejša, še nikdar nikoli slišana, bo prazna govorica, in če bi si trgal meso do srca, bi še razložiti ne vedel: med njo in teboj je tajna toli sladka in toli sveta, da zanjo ni človeške besede.

Materino poslanstvo doumeti, ti bo pozno dano. Morebiti bodo takrat že davno posušene solzé, izjokane na njen grob. Njeno ljubezen in njeno vdanost pa zdaj plačuj z ljubeznijo, vračaj z vdanostjo, zakaj drugega plačila na svetu ni. Ljubi, dokler ne bo prepozno! Če ljubiš resnično, ji ne boš rasel v sramoto in tegobo. Namestnica je Onega, po čigar volji si, in bo zate dajala trd račun. Ne daj, da ji bo težka ta služba še težja!

Bodi zanjo nežen, bodi zanjo močan, bodi zanjo veren!

Bodi zanjo zvest!

V metežu življenja pa nanjo pomisli, da boš veder in čil vzravnal tilnik, dvignil glavo. In kadar ne boš na čistem s svojo potjo, pokliči, te prosim, njen spomin... Še od one strani bo čula, še z nebes skrbela.

Materam za spomin smo si izbrali ta dan. In jim ga posvetimo še za naprej, ker potreba je, da vsaj enkrat v letu gremo vase in pomislimo nanje: na vrste žená, ki so bile matere Prešerna in Cankarja in Slomšeka in Kreka in drugih gradnikov naše hiše, in hkrati in prav tako na vrste žená, ki so bile nepozabne matere množicam nepoznanih...

Naših mater veselo oznanilo se razodevaj ta dan povsod, kjer zvonovi po slovensko pojo!

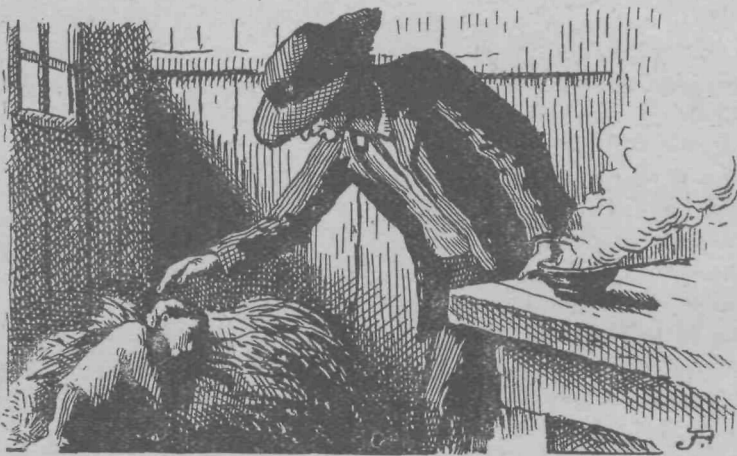
Anton Žužek.

Roža z Mucne gore.

8.

Rano v jutru je zbudil mož Gaba. „Vstani, pobič! — Vstani, pa na noge!“ — Gab se ni prav nič upiral, ampak je vstal kar naglo in dobre volje. Mož je bil že zavrel kozjega mleka in je potisnil polno skodelico pred Gaba. — „Včeraj si mi skrbljivo pasel živino,“ je dejal. „Ne morem ti reči hudega. Res ti je medved odnesel ovco. Pa kaj moreš ti za to? Preslab si, da bi se upiral zverini. Rečem ti samo to, da mi boš tudi danes pasel živino, kakor si jo bil pasel včeraj. Jaz grem dol v gozd in se povrnem šele proti poldnevu. Priden bodi in pazi na žival, dobro pazi!“

Mož je vzel puško iz kota in si jo je oprtil na rame. Tudi Gab se je dvignil in rekel: „Le brez skrbi, stric, le brez skrbi! Pasel bom, kakor bi bile moje. Zato le brez strahu, stric... Puško ste vzeli, pa greste v gozd. Pa ne, da bi šli nad samega medveda? Bojim se, stric! Kaj vas ni nič strah hudobe medvedje?“

„Grem nad medveda res, fant,“ je odvrnil mož. „Poiščem ga v njegovem brlogu in mu zaigram, da ga bo slast po moji živali za vselej minula. Gorje mu bo, gorje!“

Mož je zažugal s pestjo in odšel iz koče. Gab pa se je bal za moža in je še klical za njim: „Nikarte, stric, nikarte! Medved je strašen! Rajši počakajte večera! Saj pride zver semkaj. Pa jo lahko ustrelite iz koče, ker imate puško... Nikarte, stric, lepo vas prosim — nikarte!“

A mož je malomarno zamahnil z roko in je odšel proti gozdu. Gab je zdrvel proti staji in izpustil živino na pašo. Pasel jo je potem lepo in vedno ter vedno pogledoval dol v goščavo in pričakoval, kdaj se

prikaže mož iz gozdiča. Pa tudi poslušal je, če se ne oglasi od kod strel? Toda strela ni bilo od nikoder, in tudi moža ni bilo od nikoder. Gab se je že pričel bati in je vedno nestrpneje gledal na solnce, ki se je počasi nagibalo v strani divje Ponce. Davno je že moralo biti poldne — in Gaba se je polasčal vedno večji nemir. — „Kaj, če ga je zasačil medved in je skočil nanj, preden je mož utegnil ustreliti?“ je mislil strahoma. „Pa je nemara mož že mrtev, in jaz zastonj čakam nanj? Medved je strašen, poznam ga. Saj me je lopnil s šapo, da sem odletel kakor žoga, pa sem ga zato s kamenom po hrbtu.“

Gab je že razmišljal, kako bi šel možu na pomoč in bi mu pomagal, da ubijeta grozno zverino. Že je vstal, da steče navzdol proti

gozdiču. A tedaj je zagledal moža, ki je bil ravno stopil iz goščave. Razveselil se je Gab na vso moč. Pohitel je možu naproti in mu rekel: „O, hvala Bogu, da ste se vrnil! Pa sem se že bal za vas...“

Mož pa je zmajal z glavo in odvrnil: „Fant, kaj si se bal zame? Pač sem iskal povsod medveda, da bi z njim obračunal. A našel ga nisem prav nikjer. Zato moram že počakati, da mi pride zvečer pred puško.“

Mož je odšel v kočo, da skuha kosilo, ker je bil lačen, upehan in utrujen. Po kosilcu pa sta odšla z Gabom pod grmičevje in sta se zleknila po zeleni, dišeči tratini. Prijetno ju je ogrevale solnce, ki je bilo le še za ped oddaljeno od ostrega vrha Ponce. Mož je strmel nekam daleč dol na zelene gozdove, ki so obrobljali ozko Planico, in je dolgo, dolgo molčal. Toda kar v hipu se je prevrgel in pogledal Gabu v obraz. —

„Ti pobič!“ je rekel nenadoma. „Včeraj sem bil v Ratečah in sem bil tudi Podkórenom. Makovec mi je posodil puško; prav rad mi jo je posodil, da ubijem to zver... Vprašam te, ali si ti res Lipnikov Gab?“

„Seveda sem Gab — Lipnikov Gab,“ je odvrnil Gab in se zavzel. „Pa zakaj vprašate, stric?“

„Hm,“ je zagodel mož. „Ali te nemara ne smem vprašati? Gab si — ja, Lipnikov Gab. Pa si tudi pošten fant, kakor je treba človeku, ki je dopolnil deseto leto? Če si res pošten in nisi hudoben, te vprašam zakaj se pa skrivaš in potuhuješ tu v Planici? Saj ti tega ni treba, če si res Gab, Lipnikov Gab? Povej mi, da bom vedel!“

Gab je povedal glavo in je bil v veliki zadregi. Zdaj! je spoznal, da bo le moral možu povedati vse po pravici, kar se je bilo zgodilo od onega dne, ko je utrgal nesrečno rožo-ponožo. Toda Gab se je hotel še na vsak način potuhiniti in ne povedati resnice. Zakaj si ni izmislil njegova imena in bi povedal možu, da je ongav in iz tega in tega kraja... Pa bi bilo vse dobro, in Gabu bi se ne bilo treba nič zoprnega bati. Oj, nemara je bil mož danes celo doma pri Lipnikovih in je zvedel za vse Gabove grehe, in tudi za sramoto, ki jo je moral v nedeljo pretrpeti radi tega, ker je bil kradel. Zdaj pa mož vé vse. Neprijetno je bilo Gabu vse to. Zato se je potuhnil in pričel lagati. — „Veste vi, stric, tako je in tako,“ je govoril in gledal v tla. „Težko mi je bilo doma, in me prav nič ni veselilo delo na polju. Pastir sem želel biti, oj, samo pastir. Zato sem pa šel od doma, ker so me tudi oče napodili. Pa sem prišel sèmkaj v Planico. Tukaj ostanem in ne grem nikoli več domov. Živel bom lepo, kakor živite vi, stric! In živinico vam bom pasel, boste videli, pridno...“

Mož je pogledal Gaba prav hudo in zarobantil: „Ti !lažeš, fant! Povem ti, da lažeš! Poznam vašega očeta in vašo mater in vem, da bi te nikoli ne podila od doma. Ali ti si malopridnež, pobič, velik malopridnež! In še lagati se mi hočeš zdaj. Pa meni se ne boš lagal! Govori resnico, ker drugače ti ne bo dobro.“

Gab se je prestrašil moževe jeze in je izprevidel, da mora povedati samo resnico. Še se je nekaj obotavljal in ugibal, kako bi se izmuznil iz zadrege. Nazadnje se je pa vendarle opogumil, pa je pričel praviti počasi, počasi. O starem očetu je pravil, jo roži-ponožo, o svojem prestopku, o tatvini in o sramoti, ki jo je moral prestati pred cerkvijo. Pa tudi o šestih mrtvih ovcah je povedal in o dveh pobitih jarcih. O svojem strahu in o svojem begu je pripovedoval, pripovedoval čisto in odkrito, da se mu je pastirski mož čudil... „O, stric!“ je sklenil Gab pripovedovanje. „Tako se je bilo zgodilo, res tako... Pa povem vam, da je vseh nesreč kriva samo tista roža-ponoža. Da ni bilo rože-ponože in da ni zrasla na Mucni gori, bi jaz zdaj še prepeval in žvižgal pod Poljanami in bi pasel ovce. Pa je morala zrasti na Mucni gori roža-ponoža, in radi njenega maščenja sem moral pretrpeti toliko hudega. In sam Bog ve, kaj me še čaka! Oh, roža-ponoža, ti huda roža-ponoža!“

Gab je globoko vzdihnil in povetil glavo. Molčal je in čakal, kaj mu bo povedal mož. A mož ni izpregovoril dolgo časa. Zatopil se je v svoje misli. Naposled je dregnil Gaba s komolcem in ga vprašal: „Pa kaj boš počel tu v Planici? Povej, s čim se boš preživljal in kdo te bo oblačil in obuval?“

Gab je dvignil glavo, pa odvrnil: „O, doli onkraj jelovega gozdiča stoji lepa koča. Tam bom stanoval, pa spal na pógradu. Kuhal si bom pa na ognjišču, ki je v koči. Lovil bom pa zverine, ki jih je polno v goščavi. Tudi divje koze bom lovil po skalovju. I a bom imel vsega zadosti.“

Stari pastir se je pogladil po kozavem obrazu in se je zasmejal: „Ti si pa modrijan! — Mar misliš, da se divje zverine lové na limanice kakor jerebice? Jojmene, kako si norčav, fant! Manj je pameti v tvoji glavi kot v glavi otroka, ki leži še v zibeli... Le ostani tu v Planici in si lovi divjačino! Čez tri dni bomo pa videli, kako boš pretrgan od lakote. Le ostani, pobič — hehe, le ostani!“

Gabu se je zdelo za malo moževo posmehovanje. Pa sta se mu zbudili v srcu trmoglavost in nevšečna jezica, da je zapihal zlovoljno in rekel: „Kaj se norčujete iz mene, stric? Dovolj je zajcev in drugih živali po gozdovih tod okrog, pa še več je divjih koz po skalovju. Pa če drugi lové živali, jih bom lahko lovil tudi jaz. Glejte, stric! Tudi vi živite leto in dan tu v Planici. Pa je vam dobro in imate še celó živino. Pa niste sestradani, kakor tudi jaz ne bom, če ostanem v Planici...“

„Hehe, pobič, hehe!“ se je spet zasmejal mož. „Modro govoriš, da bi ti moral človek kar verjeti. Fant, ti me vprašaš, zakaj jaz ne stradam in se mi godi dobro v Planici? Pa ti povem, kdo sem jaz, ker me prav nič ne poznaš. Jaz sem Kézovec — ljudje me imenujejo tako, ker so mi v mladih letih koze najedle obraz. Saj si že slišal kaj o Kézovcu? Kaj, pobič?“

Gab je odmajal. Pa se je brž domislil, da je včasih že kaj slišal praviti o Kézovcu. To je bil mož, ki se je pečal samo z rejo ovac in koz. Imel jih je cele trope. Nakupoval jih je vsako zgodnjo pomlad in jih pasel vse poletje [po širnih planinskih pašnikih. Na jesen jih je pa odgnal v Korotan ali pa še dalje in prodajal za dobre denarce. Ljudje so pravili, da je Kézovec precej premožen in da ima lepo hišo nekje onstran Vožice kraj baškega jezera. No, Kézovec ni kazal nikjer, da je bogat. Živel je preprosto in bil z malim zadovoljen. Poštenjak je pa bil, in raditega pri ljudeh dobro zapisan.

Nekaj tega se je zdaj Gab domislil in se je čudil. — „O, stric Kézovec!“ je dejal. „Seveda sem že včasih kaj slišal praviti o vas. Pa vam verjamem zdaj, da ste res stric Kézovec.“

„No, vidiš,“ se je namuznil Kézovec. „Zdaj lahko uvidiš, da jaz lahko živim tu v Planici, in mi ni treba skrbeti, odkod dobim potrebne hrane. Zdaj imam pač samo par glav živine tu pri sebi, ker še ni zadosti zrastle trava. A čez nekaj tednov se bo paslo tu že sto ovac in koz. In vsa ta živina bo moja. A ne morem je pasti sam — pet pastirčkov

bom poklical iz Korotana, pa bodo pasli. Joj, ti fant pa lóvi zverjad od Ponce do Prisanka!“

Gab 'si je podprl glavo z roko in je razmišljal. Pa je brž uganil, da ima mož prav in da je težko loviti zverjad brez puške po gozdu, a še težje jo je po skalovju. Pa je začel Gab v svojih načrtih omahovati ... S čim bi se pač živil, če bi ne imel zverjadi? S koreninicami in z mlečkom ter s kiselico bi pač ne izhajal dolgo časa. Prišel bi glad, in prišla bi nazadnje še smrt. Oh, maščevanje rože-ponoža, kakor je bila prišla nad rajnkega Martina ...

Vsega tega se je zdaj Gab domislil, pa je pričel zdihovati. — „O roža-ponoža, zakaj me tako preganjaš? Káj ti še ni zadosti nesreč, ki so mo zadele? Da si vender tako hudobna, ti roža-ponoža, ki si zrastle na lepi Mucni gori!“

Solze so se zasvetile Gabu v očeh, in bridko mu je bilo. Tako bridko, da bi se bil razjokal, pa ga je bilo sram pred Kézovcem. Mož ga je gledal od strani, in ko je videl, da je prišel fant do pravega spoznanja, ga je potrepljal po rami. — „Ne cmeri se nič, fant!“ mu je dejal. „Prej bi bil lepo razmislil vse to, pa bi ne bilo te nesreče ... Na rožo se jeziš? Pa vedi, da roža ni nič kriva. Kriv si ti, samo ti! Poslušal bi bil starega očeta in ga ubogal. Zato te je pričela tepsti nesreča, da si boš za drugokrat zapomnil in boš ubogal ljudi, ki jih moraš poslušati, kakor je Bog ukazal ... Hej, pobič! Pa misliš, da raste roža-ponoža samo na Mucni gori?“

„Samo na Mucni gori raste,“ je odgovoril Gab. „Dobro vem, da ne raste nikjer drugod na svetu.“

Kézovec se je namuznil in je vstal. — „Pojdi z mano, fantič, pa ti nekaj pokažem. Ne greva daleč. Samo dol v jelov gozdič stopiva!“

Gab je bil radoveden in je šel z možem v gozdič. Mož se je ustavil pod samotnim mecesnom, iztegnil je roko in pokazal Gabu na veliko, čudno rožo, ki je rastla ondi tik ob macesnovem deblu. — „Ali jo vidiš?“ je vprašal in se je namuznil.

Ves začuden je gledal Gab tisto rožo, pa se ni upal stopiti bliže. Mraz ga je stresel in kar zbal se je v svojem srcu. — „To je roža-ponoža,“ je kriknil. „O, ravno taka je bila tista, ki sem jo utrgal na Mucni gori. Pa se je bojim, ker je hudobna ... Pojdiva, stric, pojdiva, da ne bo nove nesreče!“

A Kézovec se je posmejal. — „Pobič, kako si ti lahkoveren!“ je dejal. „Kaj ti more storiti uboga roža, ki se niti z mesta ne more geniti? Roža je vesela, da more rasti in srkati tople žarke božjega solnca. Roža ne pozna hudobije, še manj maščevalnosti! Zato ti pa tudi ni treba verjeti, da boš za vse življenje nesrečen, če utrgaš tako rožo. Vraže so to, fant, samo vraže. Ne roža, ampak tvoj prestop, tvoj greh se znaša nad tabo, ko si izmaknil dvajsetico ...“

Gab je molčal in ni vedel kaj odgovoriti. Verjel je možu, in sram ga je bilo. Pa mož tudi ni čakal odgovora, ampak je nadaljeval: „Bil

sem včeraj pri vas, in vse so mi povedali o tebi. Jezé se nate in po pravici se jezé. Pa jaz mislim, da so te izmodrile vse nesreče, in da boš postal zdaj pameten. Ne boš silil in rinil na stranska pota, ampak boš hodil po stezi, koder vodita poštenost in mirna vest. Kaj ne, da si boš zapomnil te nesreče zadnjih dni in jih ne boš pozabil?"

"Nikoli jih ne bom pozabil, stric!" je zasopel Gab ves osramočen in je nadaljeval: „Vem, da se jezé doma name, pa tudi pri sosedovih. Zato se pa ne upam domov in zato moram ostati tu v Planici. Pa vas prosim za nekaj, [stric. Glejte, dejali ste prejle, da pokličete pastirčke iz Korotana, da vam bodo pasli živino. Oh, obdržite rajši mene. Tako lahko [ostanem v Planici, in ne bo mi treba hoditi domov, kjer me ne čaka nič dobrega. Lepo vas prosim, stric — obdržite me pri sebi!"

A Kézovec je zmignil z glavo in rekel: „Ne more biti tako! Jutri zarano pojdeš domov. Tako bo prav! Zdaj je pa čas, da pogledava po živini in jo poženeva v stajo. Solnce je že zašlo in nemara se nemarni medved že spet plazi okrog in preži na kako ovco... Pojdiva, fant!"

In sta šla iz gozdiča in se napotila preko goličave proti koči. Solnce je bilo res že zašlo. Bele skale so gorele vseokrog v rdeči večerni zarji, in v ozko sotesko se je že spuščal mrak. Živina pod gručevjem se je oglašala z jasnimi glasovi, ker je želela v stajo. Gab je stopal počasi za Kézovcem. Mučila ga je v srcu težka misel: Kaj pa jutri? Kaj naj počne in kam naj se obrne, ko ga zapodi Kézovec iz Planice?

Toda svetovati si ni vedel ničesar, in to ga je bolelo posebno. Bil je ves obupan in pobit in bal se je novega dneva... Ne, domov pa ne grem, za ves svet ne grem domov! Če me Kézovec zapodi, pojdem pa kam drugam. Čez Poljano bom šel v Korotan, pa bom tam služil za karkoli... Samo domov ne grem — nak, domov pa ne!"

Gab je gledal v tla in bil potrť. Pa ni hotel več za Kézovcem, ampak je krenil proti koči. Tam je sédel na prag. Z roko si je podprl glavo, pa je premišljal, samo to premišljal, kaj bi ukrenil jutri...

(Nadaljevanje.)

Anton Žužek:

Butara.

*Lani obtorej so me ugnali:
Mlinarski Lojz, ta je najvišjo nosil.
Kdo bo pa letos mene prekosal? — —
Hoj, si že mislim: to boste zijali!*

*Butara zala, pa v srcu veselje!
Dolgi trakovi nad mano vihrajo,
solnčni prameni se ž njimi igrajo
svetle, zelene cvetne nedelje.*

Četrti revež.

(Konec.)

omaj se je zdanilo, sta oče in sin vstala, da oskrbita živino in pogledata, če je vreme táko, da bi si lahko upala na morje.

Toda komaj sta prekoračila prag, je Julijana začela kričati:

»Na pomoč! Kakšna nesreča!«

V hipu sta bila možaka pri njej na koncu druge sobe, in medtem, ko se je ona topila v solzah, sta opazila odprto omaro in vdrt predal, kjer so imeli shranjene letne prihranke.

Mož je zdivil; srdil se je na ženo, ko je dozdej nosila samo srečo v Jazbino, pa ji je bruhal grozna očitanja v obraz:

»Mari nisi ti tega kriva? Zakaj sprejemaš tatove? Zdaj vidiš, kam te je pripeljalo tvoje neumno srce! Teci zdaj za njimi! Uničeni smo — in ti si to hotela, ciganka, prenočevavka postopačev in capinov!«

Sin Hervej je ves pobledel, tako ga je prevzelo, ko je videl mater v solzah in očeta vsega v togoti.

Šele čez pol ure se je kmet zavedel, bi li ne kazalo pogledat, če bi se našli tatovi. Šel je preko dvorišča, vzel v hlevu vile in vstopil v skedenj. Od zadaj sta ga spremljala žena in sin.

Na slami je bil le še četrti ubožec, ki je spal.

»Hop! Pokonci, lopov! Kje so ostali?«

Jedinščina je odprl oči, ne da bi se ganil. Ovit je bil v svoj plašč, ki ni imel več barve, in obraz njegov je bil bleđ kakor suha koruznica okoli njega.

»Zdi se, da ne razumeš, capin! Kje so ostali?«

Toda pogled tega ubožca je bil tako jasen in tako globok, da se je možu zdelo, da vidi široko morje, ki ga je gledal vsak dan s krova svoje ladje. Čeprav je bil ves divji od jeze, se vendar ni upal dotakniti berača, in manj trdo je rekel:

»Tebe ne dolžim! Nič hudega ti ne storim. Povej mi samo, kje so oni, ki so kradli.«

»Zdaj je četrť ure od tega, kar sem slišal letanje pred vrati, najemnik Jazbine. Toda, kakor so hitro šli, jih ne boste več dohiteli.«

In še vedno miren, v svojih mirnih potezih podoben kipu, govoreč kakor nekdo, ki ima za to oblast, je vprašal:

»Kaj so ti ukradli? Srečo?«

»Ne.«

»Otroka?«

»Ne.«

»Zavest poštenega moža, ki je vedno delal in storil svojo dolžnost?«

»Ne. Ukradli so mi petnajst pištol denarja, ki sem ga hranil v omari.«

»Torej,« je rekel berač, »si izgubil le to, kar se da popraviti. Kaj mi daš, če ti pomagam najti, kar so ti vzeli?«

»Izbiraj!« je rekel kmet.

»Izberem si ključ tvojega skedenja,« je rekel Jedinščina.

Najemnik Jazbine je gledal dolgi, zaviti, obrabljeni kos železa, ki je gledal iz ključavnice, in zmajal je z rameni.

»Da boš iznova lahko prišel sem?« je rekel.

»Jaz ali kdo drugi! Zakaj vedno boš več izgubil, če boš zaklepal svoje srce in svoj skedenj, kot če boš imel odprto eno in drugo. Snemi svojo mrežo, največjo, in pojdi za menoj.«

Vstal je, in kmet, ki je bil velik, je opazil, da je berač za glavo večji od njega. Rad je ubogal in na nosilnici je ob pomoči žene in sina nesel svojo mrežo.

Vsi štirje so dospeli skozi peščeno ravnino, kjer je bila trava mokra in se kadila v jutru, na obrežje. Morje, ki se je pomirilo, je valovilo po pesku, bilo bledovijoličasto in obrobljeno s srebrno peno. Počasi so se mu bližali navzdolž valov. Jedinščina ni izpregovoril besedice in le gledal površino valov, kjer je bila voda mirna. Ko so prišli sredi široke boke, je pokazal: »Vrzite mrežo!«

Najemnik in njegov sin sta stopila v morje, in mreža se je zaokrožila skoro za sto naročaje na dolgo. Medtem, ko sta ribiča s trudom vlekla mrežo, katere probkovina je plesala na valu in delala mehurje, je šel ubožec na bližnjo peščino in stal tam pokonci. Oba moža, uprežena v palice, sta naprej nagnjenih trupel in napetih mišic le počasi prišla naprej, kakor bi jih zadrževala zadaj nenavadna teža. Voda je ostala mirna, prozorna, in zdelo se je, da je prazna. Vendar pa se je velikanski krog ožil, in ognjeni žarki so ga prešinjali od časa do časa. Ribiča sta ugenila v njih ribe, ki so se zdaj vračale v morje, in sta upognjena, prijemajoč petlje zgoraj in spodaj, kolikor hitro sta mogla, vodila lov. Naenkrat sta vzkliknila. V mreži je bil živ kup velikih rib, ki je skakal, otepaval vodo z repi, se zaganjal proti mreži, se zgrinjal in zvijal v gube mreže in se zgrnil na kup ob obrežju kot skleda polna bele pene.

»Steci domov, Julijana, zaprezi konja in pripelji voz; polna kad jih bo. Kakšen lep dan!«

Najemnik in njegov sin sta skakala na desno in levo in grabila ribe, ki so se hotele izmuzniti ob mokrem nabrežju.

Ko sta pa vesela pogledala kvišku, da poiščeta Jedinščino, nista videla nikogar na pečini. Travniški nageljni so se odpirali solncu in sami gledali naokrog.

Od tistega časa je stal skedenj v Jazbini odprt. Ključa ni nihče prinesel nazaj niti ga niso nadomestili. Nikoli več ne šteje najemnik beračev, ki jih sprejema njegova žena, in v tej samotni deželi so v zimskih mesecih številni. In ona, kadar pripoveduje to povest svojim ali tujim otrokom, nikoli ne pozabi dostaviti:

»Moji malčki, sprejemajte reveže in ne plašite se, če jih je veliko. Ni naša reč, da bi izbirali. Prvi je morda zloben in tudi drugi in tretji. Dostikrat je četrti, ki je dober.«

Zanimive pripovedi profesorja Silvestra.

8. Potovanje na luno.

(Nadaljevanje.)

Tedaj so doživeli naši potniki nekaj posebnega. Doslej se je dvigal zrakoplov vedno navpično proti solncu. Ker pa so bili namenjeni naši potniki na luno, ki je bila v tem času malodane naravnost nasproti solncu — bilo je namreč ob polni luni ali ščepu — je bilo treba, da zavijejo nazaj, torej v ono stran zemeljske oble, ki je v tem času ni obsevalo solnce.

Stari profesor je modro navil vijake zrakoplova, in zračni ptič se je pognal naravnost na desno. Oči potnikov je prevzel občudovanja vreden prizor. Doslej se je videlo, da obseva zemljo solnce, četudi radi nedosežne višine precej motno — odslej pa je začela svetloba ob robu zemeljske oble vidno pojemat, podobno kakor dela luna, ko stopa v položaj prvega krajca. Kmalu je bilo videti zemlje le pol, druga polovica je popolnoma izginila.

Celo za Peterčkovega očeta je bil ta prizor izredno mikaven. Le stari profesor je ostal po svoji stari navadi popolnoma ravnodušen, kakor da je ta pojav že stokrat doživel. Zato ga je tudi čisto ravnodušno razložil, rekoč:

»Prikazen je res na prvi pogled izredna, vendar se dá čisto preprosto razložiti. Peterček, ko boš spet na zemlji, vzemi zelnato glavo, pa prižgi pred njo svečo. Pa boš opazil, da bo ena stran glave temna, druga pa od sveče razsvetljena. Tako je tudi z zemljo z ozirom na solnce. Solnce jo hoče vedno obsevati, pa je ne more vedno. Tako se zgodi, da je ena stran od solnca razsvetljena, druga pa temna. Zdaj smo ravno na sredi. Na levi imamo solnčno, dnevno stran, na desni je pa že noč. V to stran ne segajo solnčni žarki, zato tega dela zemlje ne vidimo. Zdaj ti bo jasno, kajneda, Peterček?« je končal profesor svoj nagovor, da je mogel toliko skrbneje paziti na svoje delo.

Kar je Peterčku razlagal že v šoli njegov učitelj, to je zdaj gledal na lastne oči.

V tem hipu pa je namah zajela zrakoplov gosta črna tema. Kot bi odrezal, je umaknilo solnce svoje žarke. Visoko nad zrakoplovom pa so zablestele svetle zvezde, ob strani pa se je prikazala bleda luna. Le počasi se je moglo oko razgledati ob tej bledečni svetlobi.

»Glejta!« je povzel stari profesor svoje modrovanje. »Zdaj je že zemlja med nami in solncem. Zato nas solnčni žarki več ne dosegajo. Smo namreč v senci, ki jo zemlja dela s tem, da zakriva solnce. Godi se z nami isto, kot se godi luni, če nastopi lunin mrk. Ob tej priliki jo namreč zakriva zemlja s svojo senco.«

»No, no!« je zadovoljno pritrdil oče modrovanju starega profesorja. »Počasi — tako upava — bova še midva s Peterčkom postala učena zvezdarja.«

Zemlja je zdaj vedno bolj izginjala. Videla se je le še kot temnosiva plošča, ki jo obkrožajo in medlo obsevajo nekje v vsemiru viseče, daljne daljne zvezde. Hkrati pa je postalo ozračje silno mrzlo. Dasi so imeli naši potniki na sebi tople zimske kožuhe in je v zrakoplovni sobi toplo grela umetna električna kurjava, vendar so se vsi od mraza kar tresli.

»Odkod pa ta mraz?« je vprašal oče profesorja.

»V vsemiru pač vlada hud mraz — približno — 200 stopinj Celzija«, je odvrnil profesor. »Pripomniti pa moram, da ta številka ni čisto natančna. A gotovo označuje toploto vseмира precej natanko. Odkod ta mraz, je seveda težko povedati. Najbolj verjetno je, da odtod, ker v vsemir ne pridejo zadostni solnčni žarki in ker je vsemir prazen prostor. Toplota je namreč le tam, kamor zaide solnce, ali je sploh kako telo, ki izžariva toploto. V vsemiru pa ni niti zraka. Če je torej mrzlo že na zemlji na severnem in južnem tečaju, kamor vendarle še pridejo več ali manj topli zračni in morski valovi, koliko večji mraz mora biti šele v vsemiru, ki je — kot rečeno — celó brezračen prostor.«

Tu je stari profesor naenkrat utihnil. Iz ust vseh treh pa se je začul grozen krik. Krik pa se je brž izgubil v strašnem šumu, ki je napolni ves prostor. Mimo zrakoplova so švigili kot pest debeli kameni. Mnogi so butnili naravnost v zrakoplov. A drugi so se razleteli, in iz njih je šinilo kakor tisoč ognjev.

Peterček je prestrašen odletel od okna. Za glavo se je zgrabil in zavpil:

»Jojmene! Jojmene! Prebivalci lune nas bodo. Že so nas opazili in se nas zbali. Vse tri nas bodo pobili.«

Tudi Peterčkov oče je bil ves iz sebe. In še celó stari profesor je zmajeval s svojo sivo glavo in osupel gledal na vse strani.

Pa to kamenanje je trpelo vse skupaj le nekaj trenutkov. Kamenov ni bilo več, šum je ponehal, in spet je bilo slišati le enakomerno brnenje zrakoplovnega stroja.

Vsi so se potolaženi oddahnili. Oče in Peterček pa sta v eni sapi vprašala profesorja, kaj je to bilo?

Profesor pa se topot ni pustil motiti, šele, ko se je prepričal, da je stroj zrakoplova še vedno v redu, je prikazen razložil tako:

»Preklicana reč! To pa niso bile mačje solze. Tudi zame ne. Skoraj bi bili izgubili vsi trije življenje. Pa vsaj jaz bi bil moral vedeti o tej reči naprej. Pa je že tako, da človek vedno rad na kaj pozabi!«

»Pa kaj je to prav za prav bilo?« vprašujeta vsa radovedna Peterček in oče.

»Kaj je bilo? Meteóri so to bili. Meteóri, kakor jih frčí na milijone ob vsakem času skozi vsemir. Manjše meteóre moremo tudi na zemlji večkrat opaziti. To so tako imenovani zvezdni utrinki, kakor sta jih že tudi

opazovala na zemlji. Večjih pa ne vidimo na zemlji tako pogosto. Le od časa do časa pade kateri kam na našo zemljo kot zgoščena kamenita ali železna snov. Morda sta že tudi vidva kaj takih videla, saj hranijo večje ali manjše meteóre skoraj v vsakem večjem muzeju. Toda hvala Bogu, da nam niso ti potepuhi razbili stekla na naših oknih. Če bi se bilo to zgodilo, potem bi se mi zadušili.«

»Zadušili?« se začudita Peterček in oče kar hkrati. Vsa začudena sta zrla v profesorja.

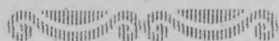
»Da! da! Nič ne pretiravam! Zadušili bi se bili.«

»Pa kako to?«

»Glejta, spodaj v čolnu imam nekaj steklenic napolnjenih s kisikom, torej s sestavino našega zraka. Ta snov nam je neobhodno potrebna, če hočemo ostati v tej višavi pri življenju. Ta kisik vdihavata zdaj tudi vidva. Imam namreč napeljanega sèmgor, da se razširja po vsem našem stanovanju — kajpak v primerni množini. Če bi nam bili pa meteóri pobili okna — drugo si lahko mislita, kaj bi se bilo zgodilo. Kisik bi se bil hipoma porazgubil po brezračnem vsemiru, in po nas bi bilo.«

Oče in Peterček sta uvidela, da ta vožnja vendarle ni tako brez vsake nevarnosti. Peterčku je postalo celó precej tesno pri srcu ob tej misli. In še druga misel ga je čisto prevzela: misel na drago nepozabno mamico, če bi je več ne videl... In vendar tako željno pričakuje, da se skoraj povrne do nje s teh nebotičnih višav.

(Konec.)

M. P.

Voščilce.

Radosti nam srce igra
in sreča se raduje,
ko Vaš veseli, mili god
med nami se praznuje.

Hvaležno Vam poklanjamo,
kar roka ta izroča,
iz duš pa izkipeva nam
za Vas molitev vroča:

Bog daj Vam mnogo srečnih let
še tukaj preživeti,
a enkrat daj Vam dobri Bog
še srečnejše umreti!

Stotero naj povrne Vam
ljubezen Vašo milo
in gor v nebesih naj Vam dá
zasluženo plačilo!

Modrost v pregovorih domačih in tujih.

Mojster.

Kdor hoče mojster biti, se mora kaj učiti.

Vsak mojster je bil prej učenec.

Mojster se nihče ne rodi.

Nihče ni v vsem mojster.

Noben mojster vsega ne zna.

Vsak hoče biti mojster, pa nihče učenec.

Vsak najde svojega mojstra.

Kakršen mojster, tako delo.

Mojstra delo hvali.

Dober mojster — dobri učenci.

Mojstrova roka je najboljše orodje v hiši.

Mojster mojstru nerad kaže.

Vsak je mojster v svoji hiši.

Večji mojster manjšega prežene.

Lakota je hud mojster.

Če pravi mojster, da teče voda gor, mora reči učenec: „Tako je!“

Mojstrov sin večkrat ni imena vreden.

R e k a.

Ti si pravi mojster!

Mojster skaza.

Drobiž.

Ruska Velika noč.*

Skoraj 14 dni trajajo ruski velikonočni prazniki. Velika noč je v Rusiji največji praznik, in zato ga obhajajo silno slovesno tako pravoslavni kakor tudi katoličani. Veliki teden je strog post. Gospodar in gospodinja, kjer stanujem, sta oba katoličana, vendar se Vélíki teden nista vzdržala samo od mesa, ampak tudi od masla, jajc in mleka. Ker je imela gospodinja Vélíko soboto mnogo opraviti s pripravami za Veliko noč, ni imela časa kuhati, in južinali smo samo mrzlo. Tudi zvečer ni bilo večerje.

Vstajenje se pa v Rusiji ne vrši zvečer ali zjutraj, marveč o polnoči, tako pri pravoslavnih kakor tudi pri katoličanih. Silno veličastno je, ko se začne

proti polnoči zbirati ljudstvo v velikih trumah po cerkvah. Jaz sem bil lansko leto v ruski cerkvi, letos pa v katoliški. Čisto polna je bila cerkev, in še mnogo ljudstva je ostalo pred cerkvijo. Vse je bilo razsvetljeno z raznimi ognji, v cerkvi kakor tudi okoli cerkve.

Po besedah: „Gospod je vstal iz groba“, je začelo vreti vse ljudstvo iz cerkve. Med petjem in zvonjenjem se je razvrstila procesija. Trikrat smo šli okoli cerkve in potem spet v cerkev. Končalo se je sveto opravilo malo pred eno uro.

Iz cerkve smo šli z gospodarjem in sinom skupaj domov. Gospodinja je ostala doma za varuhinjo in da še kaj pripravi.

Že, ko smo se bližali domu, sem zapazil skozi zagrnjeno okno veliko svetlobo. Ko sem pa stopil za gospodarjem v veliko sobo, sem od strmenja in nepričakovane iznenadenosti kar obstal na pragu in se par minut nisem ganil. Zdelo se mi je, da se mi godi kakor dečku v pravljici, ki se je izgubil v gozdu in hipoma zagledal pred seboj velik in mogočen grad, ves razsvetljen in obdan s ponosnimi vitezi — kakor sem o tem nekdaj čital v pravljicah.

V sobi je bilo vse v svetlobi. Izpod stropa je visel lestenec in žarko razsvetljeval vso izbo. Lepo okrašeni, blesteči svečniki pa so svetili nad mizo, ki je bila mogočno obložena z raznovrstnimi jedili in pijačami. V ozadju, sredi mize, je pa stal, vsaj pol metra visok šartelj, in prekrasen križ je bil zasajen na njegovem vrhu. Lepo dišeče, raznobarvne cvetice so stale v dragocenih vazah ob obeh straneh šarteljna. Tridelna vaza iz kristalnega stekla se je blestela nad šarteljem. Na spodnjem krožniku vaze so bile razne pekarije, na srednjem blagoslovljena jabolka in pomaranče, na vrhu pa raznobarvne pisanke (piruhi). Pred tem, nekako sredi mize, je bila postavljena lepo okrašena torta. Okrog pa so se vrstili v velikih in malih steklenicah razni likerji, vina, konjak itd. Kozarci raznih velikosti so stali okrog njih. Ob strani mize in spredaj pa so bili razpoloženi razen sardin, kavijara, hrena

* Glej »Vrtec« str. 99!

in drugega na velikih krožnikih: gnjat prešček, gos, raca in — ne vem, kaj še vse. Na mizi so bili zloženi tudi krožniki, vilice in noži.

Dolgo sem gledal to bogataško pojedino, kajti nisem se je mogel nagledati. Potem reče gospodar: „Kristos voskres“, t. j. Kristus je vstal, pa se poljubi z vsemi navzočimi, naliže vsakemu kozarec vina — trčili smo, sedli in začeli jesti „žegen“. To ti gre v slast šunka (gnjat), gos in drugo, če prej ves dan nisi skoro ničesar jedel, posebno v Rusiji, kjer si navajen, da sneš navadne dni za obed po tri zapadnoevropske porcije. Proti trem smo se razšli k počitku.

V nedeljo, ponedeljek in torek potem se delajo obiski vsekrižem. Te dni moraš obiskati vse znance. Povsod, kamor prideš in kadar prideš, sedeš za mizo, ješ, govoriš, vstaneš in greš dalje k drugemu. Povsod ješ žegen — toplega ne dobiš nikjer ničesar, kvečjemu čaj. Sicer pa tudi ne moreš zahtevati od gospodinje, da bi se še te dni vrtela v kuhinji. Prvič nima časa, ker mora sedeti pri gostih, potem se pa hoče tudi nekoliko odpočiti od truda Vélikega tedna. Kajti ruska gospodinja Véliki teden strašno veliko trpi. Delati mora vse dni in vse noči, da vse počisti, pospravi in pripravi.

V sredo zjutraj šele odnese gospodinja z mize, kar je še ostalo, in v sredo se začne tudi delo pri najpotrebnejših opravilih. Sicer pa je še ves velikonočni teden prazničen, in ves teden še hodijo zvečer znanci k znancem v goste. Na Belo nedeljo pa se končajo velikonočni prazniki.

Tako praznujejo Rusi Veliko noč in vstajenje.

Ptič, ki vedno žvižga.

V Egiptu živi ptič deževnik (*Charadrius spinosus*), ki ima na vsaki strani peruti pod perjem po en trn, in ki ne prestando žvižga noč in dan. Arabska pripovedka vé o njem tole: Nekoč so imeli ptiči slavnost na čast Alahu, ki jih je povabil k sebi. Vsi so prišli, le deževnika ni bilo blizu. Šele čez nekaj dni se je prikazal in povedal v svoje opravčilo, da je med tem časom spal. Alah

se je razsrdil in ga kaznoval s tem, da mu je dal pod peroti na vsako stran po en trn. Kadar je deževnik hotel potem zaspati, sta ga vedno zbodla oba trna, in tako zdaj leta brez prestanka in miru vedno okrog ter žalostno žvižga noč in dan.

1. Rešitev naloge v 7. številu.

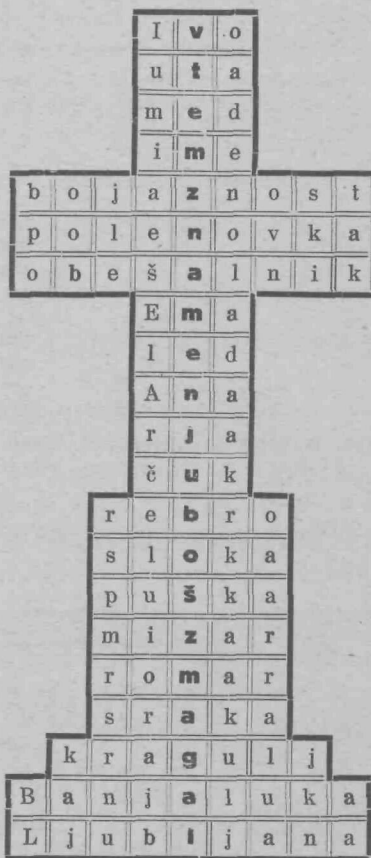
Na hudi grči se lahko klin skrči.

2. Rešitev konja v 7. številu.

Konj, ki se ozira, ne mara vleči pluga.

Vzameš črke iz posameznih skupin po številu ptič od leve proti desni.

3. Rešitev križa v 7. številu.

V tem znamenju boš zmagal.

4. Rešitev podobnice v 7. številu.

To presimo: Dobrotni Bog, odkleni okove trdne vigredi zeleni!

